

Monumentnummer*: 525246

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 21 mei 2002
Kadaster deel/nr: 18207/25

<i>Complexnummer</i>			<i>Complexnaam</i>			
525245			Watertoren			
<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>		
Delft		Delft		Zuid-Holland		
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Kalverbos	22		2611 XW	Delft		
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
Delft		B			3319	

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

In 1895-1896 in opdracht van het gemeentelijke waterleidingbedrijf, de N.V. Delftsche Duinwaterleiding Maatschappij, gebouwde WATERTOREN voor de drinkwatervoorziening. De watertoren, onderdeel van het complex aan het Kalverbos, is door de Delftse aannemer G.B. Luken gebouwd in een voor de bouwtijd karakteristieke, aan de Neo-Hollandse Renaissance verwante bouwstijl, naar ontwerp van de toenmalige Delftse gemeentearchitect M.A.C. Hartman. In 1908 kreeg de toren een betonnen tussenvloer en een bijzondere, gietijzeren spiltrap. De 29 meter hoge, vrijstaande watertoren is voorzien van een zeldzaam, door de Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij te Leiden geleverd ijzeren Intze 2-reservoir met een inhoud van 600 m³. De toren wordt vergezeld door een in 1918-1919 gebouwd pompgebouw met reinwaterkelder. De watertoren maakt deel uit van het beschermd stadsgezicht van Delft.

Omschrijving

Vrijstaande, vanuit een cirkelvormige plattegrond in baksteen in kruisverband opgetrokken, onderkelderde watertoren. De schacht is van dragend metselwerk boven een hardstenen plint met geprofileerde bovenrand.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Schacht en reservoirmantel van de toren worden verlevendigd door decoratieve elementen en accenten van natuursteen en gele en rode verblendsteen. De toren heeft een zich licht verjongende, tweeledige schacht met in de onderste geleding de oorspronkelijke dubbele paneeldeur onder een rondboogvormig bovenlicht en drie rondboogvensters. De hoeken van alle vier gevelopeningen worden geaccentueerd door hoekstenen en sluit- en aanzetstenen van zandsteen. De bogen worden bovendien verlevendigd door gele en rode verblendsteen. Tussen de eerste en de tweede geleding ligt een hardstenen cordonlijst. De onderkant van de tweede geleding is voorzien van een reeks gietijzeren rozetankers. Daarboven staat een viertal rondboogvensters met sluit- en aanzetstenen. Hoog in deze geleding bevindt zich een reeks van acht kleine lancetvensters, eveneens met sluit- en aanzetstenen. De schacht wordt beëindigd door een lijst met metselwerk tussen twee hardstenen banden. De gemetselde onderkant van het reservoirdedeelte verbreedt zich en is in feite een samenstelling van schuin liggende, gemetselde troggewelfjes met ijzeren liggers en decoratief metselwerk. De cilindervormige bovenbouw heeft een ijzeren band om de onderrand. Direct hierboven ligt een decoratieve rand van rode en gele verblendsteen met kleine venstertjes en smeedijzeren sierankers. De zestien rondboogvensters met sluit- en aanzetstenen hierboven staan tussen smeedijzeren sierankers en kraagstukken. De kraagstukken maken als aanzetstukken deel uit van een uitgemetseld fries van verblendstenen segmentbogen met sluitsteen in de bogen. Tussen de bogen zijn eveneens smeedijzeren sierankers aangebracht. Het reservoirdedeelte wordt beëindigd door een hoge kroonlijst, die is samengesteld uit een uitgemetselde, geprofileerde onderrand met kwarthol, een gemetselde gedeelte met een reeks van zestien ronde gevelopeningen binnen verblendstenen omlijstingen en een zelfde aantal smeedijzeren sierankers hiertussen. Hierboven ligt een borstwering in de vorm van 32 kantelen met deklijsten, die door middel van stangen met elkaar zijn verbonden. In het midden van het platte torendak staat een gemetseld rond traptorentje met deur en houten dakje. Dit traptorentje, waarin de door het reservoir lopende wenteltrap uitkomt, is eveneens voorzien van kantelen op een uitkragende borstwering.

Het inwendige van de toren is voor een belangrijk deel in de oorspronkelijke staat bewaard gebleven. Boven de ondiepe kelders hebben op de begane grond enkele niet ingrijpende moderniseringën plaats gevonden. Vanaf de met klinkers bedekte vloer loopt een vroeg twintigste-eeuwse gietijzeren spiltrap naar de eerste tussenvloer. Het betreft een betonnen vloerconstructie met diagonale en elkaar kruisende koppelbalken en een gat voor de trap. De hierboven liggende vloer is samengesteld uit met ijzeren balken versterkte gemetselde troggewelfjes. Hierop is een betonnen vloer gestort. De trap hiernaar toe is een eenvoudige, tweedelige houten trap met tussenbordes. Het Intze reservoir is vervaardigd uit gewelfde, geklonken stalen platen en voorzien van een dubbel gewelfde bodem. Het rust op een hardstenen rand en stalen balken, die ringvormig zijn en op een gemetselde tussenmuur in het torenlichaam liggen. Het reservoir heeft in het midden een cilindrische schacht, waardoor door middel van een stalen wenteltrap de ronde opbouw op het torendak kan worden bereikt. De bovenrand van het reservoir is te bereiken door middel van een ijzeren ladder tussen de tussen- en de buitenmuur. Rondom het reservoir ligt een smalle ijzeren omloop. Om de bodem van het reservoir te bereiken kan gebruik worden gemaakt van een over de rand hangende verrijdbare ijzeren trap. De onderkant van het betonnen dak is verstevigd door ijzeren I-balken. De vensters in de binnenmuur van het reservoir staan boven de lichten in de buitenmuur, waardoor het buitenlicht indirect naar binnen valt.

Waardering

De watertoren is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de stedenbouwkundige waarde.

- De watertoren heeft cultuurhistorische waarde als een goed en representatief voorbeeld van een ontwikkeling in de bouw van watertorens. Het in Nederland inmiddels zeldzaam geworden Intze 2-reservoir vertegenwoordigt een bijzondere schakel in de typologische ontwikkeling van reservoirs voor watertorens.
- De watertoren heeft architectuurhistorische waarde vanwege de specifieke, aan de functie gerelateerde hoofdvorm en vanwege de stilistische kenmerken, die karakteristiek zijn voor de bouwtijd.
- De watertoren heeft stedenbouwkundige en ensemblewaarde vanwege de situering en vanwege de functionele en visuele samenhang met het ketelhuis en de nabijgelegen objecten in het Kalverbos.
- De watertoren is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur en belangrijke delen van interieur.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf